

DOI 10.26886/2414-634X.4(31)2019.4

UDC: 374.7(4)

DIGITAL EDUCATION OF ADULTS IN AUSTRIA

A. Boiarska-Khomenko, PhD of Pedagogical Sciences

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, Kharkiv

In the article, the urgency of the issues of digital adult education for European society has been proven. The purpose of modern adult digital education has been determined. Three Priority Areas "Investing in the development of digital competences throughout life": active use of digital technologies in the teaching and learning process, the development of appropriate skills for digital transformation, and the improvement of education systems through effective data analysis and pre-planning. The analysis of key competencies has been carried out. Key competences: information literacy, communication and collaboration, digital content creation, security, problem solving. Trends in the development of adult adult education in Austria have been identified. Prospects for using the Austrian experience in the development of digital competence for adult Ukrainians were outlined.

Key words: adult learning, digital education, continuing education, digital competences, informal and non-formal learning, Austria, Ukraine.

кандидат педагогічних наук, Боярська-Хоменко А.В. Цифрова освіта дорослих в Австрії / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна, Харків

У статті доведено актуальність питань цифрової освіти дорослих для європейського суспільства. Визначено мету сучасного цифрового навчання дорослих. Розкрито три пріоритетні напрями «Інвестицій в розвиток цифрових компетентностей протягом усього життя»: активне використання цифрових технологій у

процесі викладання та навчання, розвиток відповідних навичок для цифрової трансформації, покращення систем освіти за рахунок ефективного аналізу даних і попереднього планування. Здійснено аналіз ключових компетенцій: інформаційна грамотність, комунікація та співробітництво, створення цифрового контенту, безпека, вирішення проблемних питань. Визначено тенденції розвитку цифрової освіти дорослих в Австрії та окреслено перспективи використання досвіду Австрії у питаннях формування цифрової компетентності дорослих українців.

Ключові слова: освіта дорослих, цифрова освіта, неперервна освіта, цифрові компетенції, неформальне та інформальне навчання, Австрія, Україна.

Вступ. Україна – молода держава з потужними освітніми та економічними ресурсами. Становлення нормативно-правової бази України актуалізувало процеси розвитку системи багаторівневої безперервної освіти [1]. Навчання впродовж життя проголошено в Україні однією з ключових компетенцій сучасного світу знань [2]. Разом з тим у 2018 році Європейський парламент та Рада ЄС схвалили оновлену редакцію ключових компетентностей для навчання впродовж життя, серед яких названа і цифрова компетентність [3]. Також Європейський парламент та Рада ЄС зазначають, що держави-члени ЄС повинні підтримувати розвиток ключових компетенцій на всіх етапах освіти та навчання [3].

Активний процес глобалізації та входження України до європейського освітнього простору спонукає до вивчення цінного досвіду провідних країн Європи у питаннях впровадження компетентнісного підходу в навчанні. Зокрема вивчення питань

формування цифрової компетентності у системі освіти дорослих сприяє розвитку безперервної освіти в Україні.

У законі України «Про освіту» (2017 р.) принцип сприяння навчанню впродовж життя та інтеграції у міжнародний освітній і науковий простір визнано одним із провідних принципів освітньої діяльності сьогодення [4]. Тому актуальним є вивчення досвіду країн Європи, зокрема Австрії, у галузі освіти та питаннях цифрової освіти дорослих. Вивчення та аналіз досвіду Австрії сприятиме застосуванню педагогічно цінних ідей у практиці діяльності закладів освіти України.

Питання цифрової освіти дорослого населення є актуальними як для української педагогічної думки, так і для австрійської, вони часто обговорюються у наукових і педагогічних колах, у засобах масової інформації, у політичних дискусіях. Питання освіти дорослих в європейських країнах досліджують зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема В. Баштовий [2], Р. Варікарі [5], І. Ерлер [6], С. Карретеро-Гомес [5], О. Кацера [2], В. Кремень [1], Н. Рідей [2], Д. Рьотлер [7], Ю. Пуні [5] та інші.

Але поряд з цим у вітчизняній науково-педагогічній літературі недостатньо висвітленими залишаються питання особливостей організації цифрового навчання в системі освіти дорослих Австрії. Окремого вивчення потребують питання особливостей розвитку цифрової освіти в Австрії у концепції загальноєвропейського освітнього простору.

Мета статті – визначити провідні аспекти цифрової освіти дорослих в Австрії для окреслення перспектив використання досвіду Австрії у питаннях формування цифрової компетентності дорослих українців.

Виходячи з актуальності дослідження та його мети, визначено такі **завдання**: визначити мету цифрового навчання дорослих в Австрії,

окреслити напрями цифрової освіти дорослих в Австрії, визначити ключові компетенції цифрової освіти дорослих та сформулювати сучасні тенденції розвитку цифрової освіти дорослих.

У дослідженні використано загальнонаукові **методи**: індукція та дедукція, аналіз і синтез, аналогія, узагальнення, систематизація та класифікація – для формування понять дослідження, виявлення сутнісних характеристик цифрової освіти, провідних тенденцій розвитку питань формування цифрової компетентності дорослих. Також використано компаративний метод – для розгляду спільного і відмінного в організації освіти дорослих молоді в Австрії та Україні. Методи прогнозування й моделювання використовувались з метою окреслення перспектив використання досвіду Австрії у питаннях цифрової освіти дорослих в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці щодо цифрової освіти часто висловлюється думка про недостатнє оснащення навчальних закладів цифровими освітніми інструментами і відповідною інфраструктурою, про необхідність освоєння педагогами цифрових інструментів і медіа. Зокрема І. Руманія, зазначила, що метою сучасного цифрового навчання є навчання навичкам роботи з цифровими інструментами і медіа та навичкам їхнього відповідального використання [8].

Варто зазначити, що в Австрії найменш задіяною в цифровій освіті частиною населення є старше покоління. Для формування цифрової компетентності дорослих в Австрії діє широка мережа закладів освіти, та впроваджуються програми цифрового навчання на робочому місці [8].

Австрія, як країна Європейського Союзу, приймає активну участь в освітніх програмах Європейського парламенту та послуговується загальноєвропейськими нормами організації безперервної освіти та

розвитку освіти дорослих [9]. Так, у 2018 році Австрія почала впроваджувати розроблені Європейською комісією принципи та напрями розвитку цифрової освіти [3]. Згідно з ними Австрія активно підтримує людей, освітні установи та системи освіти з точки зору цифрової трансформації. Також варто зазначити, що в Австрії діють три пріоритетні напрями «Інвестицій в розвиток цифрових компетентностей протягом усього життя»:

- *активне використання цифрових технологій у процесі викладання та навчання* передбачає розробку структури кваліфікацій для сертифікації результатів навчання і перевірку компетенцій, які здобуті у цифровій формі. Ця структура буде гармонізована з Європейською рамкою кваліфікацій (EQF) і класифікацією ESCO. Крім того цей напрям передбачає розширення додаткової освіти вчителів у контексті цифрових технологій.

- *розвиток відповідних навичок для цифрової трансформації* передбачає підтримку загального розуміння цифрової грамотності і дає людям можливість впевнено і відповідально використовувати цифрові технології. Довідкова структура може використовуватися у всіх секторах, наприклад, при розробці навчальних програм або інструментів оцінки. Цей напрям також передбачає розробку концепції для підвищення комп'ютерної грамотності мільйонів дорослих людей з низькою кваліфікацією або низьким рівнем освіти.

- *покращення систем освіти за рахунок ефективного аналізу даних і попереднього планування* – відстеження основних тенденцій в галузі «оцифрування» навчальних та дидактичних матеріалів, та їх адаптація до використання в системах освіти [3].

Установлено, що в Австрії впроваджується спеціальна система, яка пропонує інструменти для підвищення цифрової компетенції громадян [10]. Ця система базується на європейській платформі

цифрової компетентності громадян (*DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens*). Оновлення структури формування цифрових компетенцій фокусується на концептуальній еталонній моделі, новому словнику і оптимізованих дескрипторах.

Система цифрових компетенцій визначає ключові компетенції у п'яти галузях:

1. **Інформаційна грамотність** передбачає визначення інформаційних потреб, пошук та завантаження цифрових даних, інформації та контенту, визначення актуальності інформаційного джерела та його змісту, зберігання, управління та організації цифрових даних, інформації і контенту.

2. **Комунікація та співробітництво** для взаємодії, спілкування та співпраці за допомогою цифрових технологій, усвідомлення культурного розмаїття та різницю поколінь. Це сприяє активній участі в житті суспільства через державні та приватні цифрові сервіси і громадянську активність, дає змогу керувати своєю цифровою ідентичністю та репутацією.

3. **Створення цифрового контенту** – передбачає створення та редагування власного цифрового контенту, сприяє поліпшенню та інтеграції інформації до світової сукупності знань не порушуючи авторського права і ліцензій, навчає давати зрозумілі інструкції для комп'ютерної системи.

4. **Безпека** – захист пристроїв, контенту, особистих даних і конфіденційності в цифровому середовищі, уміння захищати фізичне і психологічне здоров'я і бути в курсі цифрових технологій для соціального благополуччя та соціальної інтеграції, усвідомлювати вплив цифрових технологій на навколишнє середовище.

5. **Вирішення проблемних питань** – виявлення потреб користувача, а також розв'язання проблемних ситуацій в цифровій

галузі, передбачає використання цифрових інструментів для інноваційних процесів та продуктів [5].

Навчальні заклади Австрії надають різноманітні пропозиції щодо розвитку цифрової освіти дорослих. Зокрема це і спеціальний додаток «Комп'ютерне водійське посвідчення» (ECDL), і курси з використання офісного програмного забезпечення, і курси оволодіння навичками роботи планшетами та смартфонами тощо. Варто зауважити, що оволодіння цифровою компетентністю не розглядається ізольовано, воно завжди знаходиться в тісній взаємодії з усіма аспектами освіти дорослих [6].

К. Тієн, директор австрійського інституту освіти дорослих, зазначає, що використання інформаційно-комунікаційних технологій не обмежується спеціалізованими комп'ютерними курсами навчання дорослих. Цифрові медіа використовуються в різних галузях, таких як мови, бізнес, виховання дітей, політика і суспільство тощо. Додаткова перевага використання нових медіа дає можливість співпрацювати в режимі он-лайн з різними освітніми установами, відкриває широкі шляхи у міжнародному співробітництві [7].

Австрійський науковець Д. Рьотлер, зазначає, що на сучасному етапі австрійська педагогічна думка закликає до розробки процедури визнання цифрової освіти, здобутої у результаті неформального та інформального навчання. «Отримання знань в традиційних навчальних закладах, таких як школи і коледжі, доповнюється навчанням в неформальних навчальних закладах. Набуті навички та компетенції визнаються і сертифікуються як кваліфікації, незалежно від того, де вони придбані, що робить неформальні й інформальні освітні процеси еквівалентними до формального навчання» [7, с. 51]. Один з підходів до такого визнання результатів навчання полягає у використанні так

званих «відкритих знаків», які можуть використовуватися для участі в неформальних можливостях он-лайн навчання.

Провідними тенденціями у галузі цифрової освіти дорослих в Австрії можна назвати такі:

- підготовка педагогічних кадрів за спеціальністю «Освіта дорослих» і формування цифрової компетенції педагогів;

- знайомство з новими освітніми цифровими інструментами і форматами – застосування MOOC і OER в навчанні дорослих;

- використання цифрових медіа для формування цифрової компетентності дорослих;

- сприяння розвитку цифрової освіти шляхом державного фінансування, або шляхом участі у міжнародних проектах та грантах;

- запровадження вищої он-лайн освіти дорослих;

- заохочення співробітництва між освітніми установами з метою спільної організації цифрового навчання;

- створення централізованої цифрової інфраструктури (платформи дистанційного навчання, системи веб-конференцій тощо) з методичною підтримкою навчальних закладів для дорослих;

- заснування віртуальних університетів [7, с. 53].

Висновки. Цифрова освіта дорослих швидко набуває популярності в Австрії. Метою цифрового навчання є оволодіння навичкам роботи з цифровими інструментами і медіа, а також навичкам їхнього відповідального використання. В Австрії діють три напрями розвитку цифрових компетенцій: активне використання цифрових технологій у процесі викладання та навчання, розвиток відповідних навичок для цифрової трансформації, покращення систем освіти за рахунок ефективного аналізу даних і попереднього планування. Активно впроваджується система формування цифрової компетентності, що визначає ключові компетенції у п'яти галузях:

інформаційна грамотність, комунікація та співробітництво, створення цифрового контенту, безпека, вирішення проблемних питань.

Серед **перспектив використання досвіду** Австрії у питаннях формування цифрової компетентності дорослих українців варто назвати такі:

- визначення змісту цифрових компетенцій для дорослих;
- підготовка педагогічних кадрів для роботи з дорослими учнями;
- визначення процедури визнання цифрових кваліфікацій на основі результатів навчання (формальної, неформальної, інформальної освіти) відповідно до Національної рамки кваліфікацій;
- створення нових та удосконалення існуючих дистанційних онлайн платформ для навчання;
- налагодження співробітництва між закладами освіти з метою спільної організації цифрового навчання дорослих.

Література:

1. Кремень, В.Г. (ред.) (2016). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. Нац. акад. пед. наук України. Київ, Педагогічна думка, 448 с.*
2. Рідей, Н.М., Кацєро, О.К., Баштовий, В.І. (2018). *Концептуальні і стратегічні аспекти реформування системи вищої та післядипломної освіти для сталого розвитку. Освіта впродовж життя: соціальні запити, сучасні виклики та пріоритети в реалізації: матеріали конференції. Київ, с.4-14*
3. *Council recommendation on key competences for lifelong learning (2018). Official Journal of the European Union. № 189/01, p. 1-13*
4. *Закон України про освіту. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 16.10.2018)*

5. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S. & Van den Brande, G. (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model*. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517
6. Erler, I. (2018) *Auf den Spuren der Teilnahmeforschung. Historische Entwicklungen und inhaltliche Schwerpunkte [On the trail of participation research. Historical developments and main topics]*. Magazin erwachsenenbildung.at. Wien, Ausgabe 34, p. 02-1 – 02-9 (in German)
7. Röthler, D. (2016) *Digitale Erwachsenenbildung in Österreich [Digital Adult Education in Austria]*. *Digitale Kompetenz und die Bildung*. Wien: Institut zur Förderung digitaler Mediennutzung WerdeDigital.at, p. 49-55 (in German)
8. *Digital education: skills, learning venues and adult education (2017) [Digitale Bildung: Kompetenzen, Lernorte und Erwachsenenbildung] (Electronic edition)*. Retrieved from: <https://politik-digital.de/news/digitale-bildung-kompetenzen-lernorte-und-erwachsenenbildung-154577/> (in German)
9. Боярська-Хоменко, А.В. (2019). Розвиток питань освіти дорослих в педагогічній думці Австрії. Педагогічні науки. Херсон, Видавничий дім «Гельветика», Вип. 86, с. 18-21
10. Holzer, D. (2017) *Weiterbildungswiderstand. Eine kritische Theorie der Verweigerung [Continuing resistance. A critical theory of refusal]*. Bielefeld: transcript, 156 p. (in German)

References:

1. Kremen, V. H. (Ed.) (2016) *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education in Ukraine]*. Kyiv : Pedahohichna dumka, 448 p. (in Ukrainian).

2. Ridei, N.M.; Katsero, O.K. & Bashtovyi, V.I. (2018) *Kontseptualni i stratehichni aspekty reformuvannia systemy vyshchoi ta pislidyplomnoi osvity dlia staloho rozvytku [Conceptual and Strategic Aspects of Reforming the System of Higher and Postgraduate Education for Sustainable Development]. Osvita vprodovzh zhyttia: sotsialni zapyty, suchasni vyklyky ta priorytety v realizatsii. Kyiv, p. 4-14 (in Ukrainian).*
3. *Council recommendation on key competences for lifelong learning (2018). Official Journal of the European Union. № 189/01, p. 1-13*
4. *Zakon Ukrainy pro osvitu (2017) [The Law of Ukraine on Education]. (Electronic edition). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).*
5. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S. & Van den Brande, G. (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517*
6. Erler, I. (2018) *Auf den Spuren der Teilnahmeforschung. Historische Entwicklungen und inhaltliche Schwerpunkte [On the trail of participation research. Historical developments and main topics]. Magazin erwachsenenbildung.at. Wien, Ausgabe 34, p. 02-1 – 02-9 (in German)*
7. Röhler, D. (2016) *Digitale Erwachsenenbildung in Österreich [Digital Adult Education in Austria]. Digitale Kompetenz und die Bildung. Wien: Institut zur Förderung digitaler Mediennutzung WerdeDigital.at, p. 49-55 (in German)*
8. *Digital education: skills, learning venues and adult education (2017) [Digitale Bildung: Kompetenzen, Lernorte und Erwachsenenbildung] (Electronic edition). Retrieved from: <https://politik-digital.de/news/digitale-bildung-kompetenzen-lernorte-und-erwachsenenbildung-154577/> (in German)*

9. *Boiarska-Khomenko, A.V. (2019). Rozvytok pytan osvity doroslykh v pedahohichnii dumtsi Avstrii [The development of adult education in the pedagogical thought of Austria]. Pedahohichni nauky. Kherson: Vydavnychi dim «Helvetyka», Vyp. 86, s. 18-21*
10. *Holzer, D. (2017) Weiterbildungswiderstand. Eine kritische Theorie der Verweigerung [Continuing resistance. A critical theory of refusal]. Bielefeld: transcript, 156 p. (in German)*